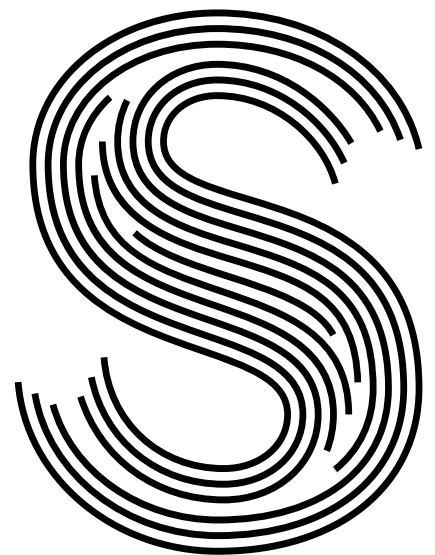

ANUSHKA SHANKAR

Podcast

Virtuózka na sitár hrající indickou klasickou hudbu nikdy nebyla adeptem úspěchu pro mainstreamové publikum, s elektro-experimentálními nahrávkami si k jeho vnímavější posluchačské části cestu ale Anoushka Shankar přece jenom našla. S trilogií Chapters zatím nejodvážněji. V roce 2025 se na výzvu rádia BBC vrátila k akustické verzi trilogie a za doprovodu London Contemporary Orchestra připravila posluchačům neméně fascinující zážitek. Na festivalu Prague Sounds se sice se sitárem posadí před Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK, nicméně pod taktovkou toho samého britského dirigenta Roberta Amese, který se podílel na aranžích trilogie.

Letos pětáctýřicetiletá dcera legendárního Raviho Shankara je od mládí spojována s očekáváním, že se podobně jako otec bude se sitárem věnovat indické klasické hudbě. Takovým předpokladem se však nenechala nikdy svázat. „Mám pocit, že s každým dalším rokem mě takové omezené vnímání víc rozčiluje. Když si třeba představíte klavír nebo kytaru, automaticky si je nespojíte s nějakým žánrem, myslíte na ně jako na nástroje, kdežto se sitárem se okamžitě ocitnete v kolonce indická hudba,“ postěžovala si Anoushka Shankar, z toho důvodu trpělivě nacházející pro sitár nové uplatnění v hraničním prostoru mezi indickou klasickou, ambientem, neoklasikou, jazzem nebo taneční elektronikou a světu se tak podle ní dostalo dalšího žánru: komorní sitárový pop.

Tradované vzpomínky na to, jak fanoušci Beatles na albech přeskakovali „indické skladby“ odpovídají setrvalému pohledu běžných západních posluchačů na severoindickou klasickou hudbu, kterou nejenže považují za příliš složitou a kulturně vzdálenou, ke všemu pro ně představuje bludiště s jen zřídka nalezeným správným směrem. Odlišný, daleko rychlejší západní životní styl a vědomostní indispozice jim potom bránily v hlubším ponoření do dlouhých meditativních rág spojených s náladami denní doby, nezvyklými rytmy, melodiemi a nepolapitelným prostorem pro osobní improvizaci. Studium, kdy musíte s pokorou a bez řečí následovat mistra, a je úplně jedno, jestli se jedná o vlastního otce nebo někoho jiného, začíná v útlém věku. Vedle drilu vyžaduje nutnost držet se staletých pravidel a zapamatovat si velké množství rág, protože severoindická hudba nezná noty.

Na otázku, kolik znají indických hudebníků, padalo dlouhá léta jedno jméno: sitárista Ravi Shankar. Bezesporu právem, vždyť právě on představil severoindickou klasickou hudbu posluchačům na Západě a do kolektivní paměti se pak vryl jako její symbol. Vyrůstat a hrát po boku velkého Ravi Shankara, kterému když se narodila bylo už šedesát let, považovala Anoushka Shankar za požehnání i prokletí. Věděla také, že ji čeká nevyhnutelný osud: i když vystoupí z otcova stínu, je vyloučené, aby se stala jeho nástupkyní. To při vědomí otcova mimořádného, a dosud nepřekonaného mistrovství sama považovala za nemožné.

Začal ji učit v sedmi, od čtrnácti s ním koncertovala po celém světě a o tři roky vydala debutové album Anoushka Shankar s rágami v jeho úpravách. Namísto běžného života teenagera se kontaktovala s nebývalou slávou: jako nejmladší v historii v roce 2008 získala za album *Live at Carnegie Hall* nominaci na Grammy a nadšeně sledovala triumf své nevlastní sestry Norah Jones, se kterou se po tom, co o ní jen slýchala od rodičů, konečně osobně setkala.

„Často jsem přemýšlela nad tím, jestli nesu rodinnou pochodeň nebo porušuji tradice. Jestli se mám považovat za průkopníka nebo dítě, které se narodilo se stříbrnou lžičkou v puse,“ odpověděla Anoushka Shankar na otázku, jak po letech vnímá rozhodnutí vydat se vlastní cestou, kterou ji otec přece jenom usnadnil: ačkoliv tradice nikdy nezkompromitoval, patřil k průkopníkům fúze severoindické klasické hudby se západními vlivy. Spolupracoval se symfonickými orchestry, jazzmany, George Harrisonem, Philipem Glassem nebo Yehudi Menuhinem.

Pohled na sitáristku s pedal boardem pod nohama sice neodpovídá obrazu klasické hráčky rág, o žádný ostrý kontrast se však nejedná. Počínaje rokem 2007, kdy vydala album *Breathing Under Water* na kterém sice hostoval otec, ale do značné míry ho ovládla elektronika v produkci vynikajícího hráče na tabla a průkopníka asijského undergroundu Karsha Kaleho, se Anoushka Shankar pustila do skládání a zkoumání zvukových možností sitáru ve spojení s ambientem a psychedelickou trance music. Na vysvětlenou, aby nedošlo k domněnám, že se v necelých třiceti letech vydala naproti trendům: několikrát vyprávěla, jak v mládí v indickém státu Goa hned po skončení výuky utíkala na tamní proslulé rave party. „Bylo úžasné zjistit, že jsem při tanci s tisícičkami vrstevníků zažívala ten samý slastný pocit, jako doma při meditacích se sitárem. Trance music z Goa mě formovala.“

Podobně světoběžnictví: narodila se v Londýně, ale střídavě žila v Dillí a Kalifornii. Postupně také kývala na nejrůznější nadžánrové spolupráce, a přestože její hudbu pořád definovaly indické kořeny, lákalo ji experimentovat. Na albu *Traveller* se španělským producentem Javierem Limónem prozkoumala styčné body mezi Indií a flamenkem. Se sitárem se s legendárním kytaristou Pepe Habichuelou pustila do ohnivých soubojů a zpěváka Duquendeho nechala zpívat do španělštiny přeložené milostné verše středověkého súfijského básníka Amira Khusraua.

Migrační krizi se v roce 2016 postavila jako matka empaticky a úchvatně. „Pokud vidíte fotografii utopeného dítěte, jako rodič si řeknete: „To by mohlo být i moje dítě.“ Tahle myšlenka pro mne byla tak strašná, až jsem oněměla. Zlomilo mě to srdce a zároveň se mnou cloumal vztek. Hudba podle mne představuje velmi efektivní způsob, jak klást otázky a mít pozitivní vliv na ostatní,“ vysvětlila Anoushka Shankar osobní impuls pro natočení alba *Land of Gold*.

Skladby tepaly elektronikou, uměním spolutvůrce, rakouského hráče na hang Manu Delago, a do vyšších sfér je vytáhly převážně ženy, třeba recitující britská herečka Vanessa Redgrave nebo dosud méně známá německá zpěvačka tureckého původu Alev Lenz v titulní skladbě Land of Gold, ve které sitár podkresluje violoncello britské hvězdy Caroline Dalle.

Působivý, občas mrazivý a soundtrackový ráz albu dodal koproducent Joe Wright: její manžel a velmi oceňovaný režisér filmových trháků Pokání nebo Pýcha a předsudek. Žili spolu sedm let, narodili se jim dvě děti, nicméně v roce 2018 se k rozešli, protože si Wright našel jinou. Rok na to Anoushka Shankar prodělala hysterektomii, což jejímu zlo-
menému srdci také nepomohlo a tehdy ji Alev Lenz přemluvila, aby se z bolesti vyzpívala a vrátila se k psaní básní. Šestiskladbové epíčko Love Letters natočené v roce 2020 s čís-
tě ženskou sestavou přesáhlo většinu toho, na co jsme po tak bolestných zprávách čekali a na co se připravovali. Bylo krásné, smutné a z povahy událostí, které mu předcházely, až odzbrojujícím způsobem upřímné. Slyšeli jsme něco na způsob milostného dopisu, povzbuzení a rozmyšlení nad uzdravením ze ztrát, vedoucí dokonce Anoushku Shankar poprvé ke zpěvu. V nádherné skladbě Bright Eyes přesto za ni kladla emocionální otázky Alev Lenz: „Vím, že je mladší než já. Také ji říkáš, jak krásné má oči?“

Na Grammy nominované epíčko se dočkalo během covidu pokračování ve formě Postskriptum, kdy k původní verzi přidala další skladby a několik remixů a také si na něm zazpívala sestra Norah Jones. Albu Love Letters P.S. vévodí dlouhá skladba Sister Susannah s recitací Nikity Gill, jedné z nejvýraznějších básnířek mladé generace. S Anoushkou Shankar upozorňují na téma spojené s covidovou izolací, kdy prokazatelně stouplo domácí násilí páchané na dětech a zvýšil se i počet sexuálního obtěžování žen. Nebylo to poprvé, Anoushka Shankar patří mezi velmi výrazné aktivisty a spolupracuje s mnoha charitativními organizacemi.

Instrumentální triptych Chapters zachycuje Anoushku Shankar na třech kontinentech, kde má své domovy a nabízí rozdílné druhy intimních emocí a její prožívání štěstí v době mezi rozbřeskem a západem slunce. Pokusila se na něm, jak sama uvedla, svěřit se s ně-
čím velmi soukromým a něžným, aniž by k tomu, čím si procházela, potřebovala slova. Čtyři skladby přitom nahrála v Berlíně, nicméně v produkci Arooj Aftab a Nilse Frahmeho, chápajících její pocity a potřebu cítit se šťastná, i když tomu tak ve skutečnosti není. Ten přítomný pocit radosti si chtěla ale naplno prožít. Stejně, jako když v Londýně nezapome-
nutelně vystoupila na koncertu Arooj Aftab, se kterou za společnou skladbu Udhero Na získaly nominaci na Grammy.

Ve druhé albové kapitole How Dark it is Before Dawn ji zase britský skladatel Peter Raeburn pomohl přemýšlet o noci, kdy její tělo ve tmě regeneruje jako by se nacháze-
lo v matčině lůně nebo hlubinách oceánu. V rozhovoru pro britský magazín Songlines k tomu Anoushka Shankar řekla: „Během toho roku se ve světě dělo spoustu hrozných věcí. A napadlo mě, že my jako lidé se potřebujeme společně přeskupit a přeorientovat na akt léčení, spíš než se utápět v destrukci. Musíme se držet naděje, že se jedná o cykly, protože i když jsme v zákopech, stejně vyjde slunce a přichází nový den.“

Pocit uzdravení přicházející mezi úsvitem a ranním začátkem dne rozvinula na třetím albu *We Return to Light*. Myslela prý na obraz jasného slunečního dne, který si pamatovala z mládí stráveném na pláži v Goa a dodávalo ji to sílu k překonání bolesti a nalezení nové radosti ze života. K upnutí se s producentem Sarathy Korwarem k elektro-experimentálnímu zvuku podpořil Alam Khan, syn mistrovského hráče na sarod Ali Akbara Khana, neméně obří zesnulé legendy indické hudby, jakou byl Ravi Shankar. Společně s Anoushkou Shankar reflektují své indické klasické kořeny, dotýkají se duchovního jazzu a uvolněně, skoro by se dalo říct jemně tajemně přecházejí do ambientní elektroniky, nicméně nadmíru krásně.

Vepsat do záhlaví triptychu charakteristiku komorní pop se sitárem, od pravdy se moc nevzdálíte, pořádný kus z ní ale uberete: pro tak intimní hudební vyjádření se kolonky vlastně hledají těžko. A pro spojení Anoushky Shankar se symfonickým orchestrem a dirigentem Robertem Amesem už vůbec. Patří mezi vyhledávané aranžéry a jeho umění „přeložit pop do symfonie“ v minulosti vyhledali Sigur Rós, Hildur Gudnadottir, Frank Ocean, Radiohead nebo Oneohtrix Point Never, který na Prague Sounds vystoupil loni. A jestliže organizátoři považují koncert Anoushky Shankar za vrchol oslav 30. výročí festivalu mají při vší úctě ke všem ostatním vystupujícím pravdu. Půjde opravdu o jedinečný umělecký zážitek.

Jiří Moravčík
publicista